Ministerstwo
Pracy i Opieki Społecznej
Dział Rekonstrukcji Socjalnej

Londyn,
15 marca 1944 r.

Dla użytku służbowego.
(Prosi się o niewykorzystywanie dla celów prasowych bez porozumienia się z Min. Pracy i Opieki Społecznej).

BIULETYN INFORMACYJNY Nr.7.

TREŚĆ:

I. SPRAWY POWOJENNEGO RYNKU ZATRUDNIENIA.

1. Zagadnienie zatrudnienia w okresie przejściowym.

Warunki jakie istnieć będą w okresie przejściowym, pomiędzy zaprzestaniem działań wojennych i zakończeniem gospodarki, nastawionej na cele wojny, a zapoczątkowaniem normalnego życia gospodarczego, sprzyjać będą istnieniu bezrobocia, mogącego być szczególnie groźnym z uwagi na zamieszanie i chaos, które siłą rzeczy przejawiać się będą w całym szeregu dziedzin odradzającego się życia państwowego i społecznego szeregu państw. Walka z tym bezrobociem wymagać będzie stosowania specjalnych metod, różnych od tych, które stosowano w okresach cyklicznych zastojów gospodarczych. Rzecz oczywista, w walce tej na pierwszy plan wybiją się poczynania natury gospodarczej, mające na celu możliwe przyspieszenie rytmu wytwórczości, przedewszystkiem w zatrudnieniu całkowitej podaży rąk roboczych. Niemniej jednak ważną będzie właściwa i sprawna organizacja rynku zatrudnienia, który musi być tak zorganizowany, aby zapewnić jaknajwiększą elastyczność i sprawność metod pośrednictwa pracy, które pozwoliłyby na szybkie i dostosowane do potrzeb i możliwości gospodarczych przysposobienie i przeszkolenie zawodowe, tak aby umożliwić zatrudnienie wszystkim tym, których skutki wojny i okupacji wytrąciły poza nawias normalnej pracy.

Sprawy te są przedmiotem studiów i przygotowań, prowadzonych w Międzynarodowym Biurze Pracy. Ostatnio Biuro poświęciło tym sprawom raport p.t. "Man-Power Mobilization for Peace", który to raport stanowi cenny przyczynek do dalszych studiów i planowań w tej dziedzinie, a bezwątpienia stanowić będzie podstawę do konkretnych wniosków i propozycyj, zwłaszcza w związku ze zbliżającą się datą Sesji Międzynarodowej Konferencji Pracy. Z uwagi na to podaje się poniżej streszczenie głównych jego tez.

x x x

We wszystkich krajach walczących, jak również w większości krajów neutralnych, wojna i wywołane przez nią zmiany gospodarcze pociągnęły za sobą również szereg zasadniczych zmian w systemie zatrudnienia. Najważniejszemi zmianami są tu:

a) Zmobilizowanie do służby wojskowej około 60 miljonów mężczyzn i kobiet, których przeszkolenie w wojsku często zmieni zasadniczo ich kwalifikacje zawodowe.

b) Zanik bezrobocia w większości państw, nawet w państwach neutralnych.

c) Zatrudnienie "rezerw pracy" - grup, przed wojną nie pracujących, jak kobiety, młodzież i t.d.

d) Przeniesienia, dobrowolne lub przymusowe, pracowników z jednych gałęzi pracy czy okręgów do innych, wywołane reorganizacją przemysłu i tworzeniem nowych ośrodków produkcji. Wielu z nich nie będzie mogło wrócić do dawnych miejsc zatrudnienia, często już w międzyczasie zajętych przez innych i t.d.

W okresie bezpośrednio po wojnie zaistnieją więc przedewszystkiem dwa główne zagadnienia, a mianowicie: jak utrzymać tak wysoki poziom zatrudnienia, zapewniającego pracę dla wszystkich, oraz jak zorganizować system zatrudnienia, aby każdy mógł otrzymać pracę najbardziej odpowiadającą jego kwalifikacjom i powołaniu. Rozpatrzenie tego drugiego zagadnienia jest zadaniem raportu Międzynarodowego Biura Pracy.

Jeśli założymy, że poziom zatrudnienia utrzyma się po wojnie na wysokim stopniu, to i tak liczyć się trzeba z koniecznością poważnych przesunięć, zarówno w zakresie dziedzin i gałęzi pracy, jak i okręgów. Szereg przedsiębiorstw zmniejszy lub zawiesi na okres przejściowy produkcję, wiele miejsc zajętych będzie przez kobiety, młodzież i t.d. które będą często chcieli pozostać w zatrudnieniu - tak, że napływający zdemobilizowani mogą znaleźć się w dużej części na bruku. Staniemy więc wobec konieczności znalezienia zatrudnienia dla znacznie większej ilości pracowników, niż to było przed wojną. Stany Zjednoczone np. obliczają u siebie tę różnicę na 9 milionów ludzi w stosunku do roku 1940, kiedy ich produkcja pokojowa znajdowała się u szczytu.

Rozwiązanie tego, wysoce skomplikowanego zagadnienia, ma kapitalne znaczenie dla całego systemu społecznego po wojnie. Raport uważa, że istnieje możliwość zatrudnienia wszystkich i to w zajęciach naprawdę produktywnych. Warunkiem jest tu jedynie podwyższenie poziomu potrzeb ludności w krajach, gdzie potrzeby te były dotąd ograniczone do minimum. Jest to jedyne racjonalne rozwiązanie, dlatego też raport występuje ostro przeciwko poglądom, zdaniem jego, defetystycznym, proponującym zastosowanie półśrodków, mających na celu nie zapobieganie bezrobociu, a jedynie ukrywanie go, drogą przyznawania pierszeństwa zatrudnienia pewnym grupom, jak np. zdemobilizowanym wojskowym, czy też ograniczenia prawa pracy kobiet zamężnych lub wypłacania stałych zasiłków dla bezrobotnych.

Demobilizacja. Większość krajów przyjęła już zasadę, że zdemobilizowany żołnierz ma prawo powrócić po wojnie do swego dawnego miejsca pracy, z którego nie może być przez pewien czas zwolniony. Zajdzie jednak niewątpliwie wiele wypadków, kiedy miejsca tego praktycznie już nie będzie, lub będzie zajęte przez kogo innego, lub też powracający żołnierz nie będzie, z tych czy innych względów, zdolny do objęcia dawnej pracy. Dla zapewnienia odpowiedniej pracy dla tych kategoryj, szereg państw przyjęło zasadę pierszeństwa dla nich przy przyznawaniu zatrudnień, czy też narzucania pracodawcom obowiązku zatrudnienia pewnej ilości zdemobilizowanych. Rozwiązanie to spotkało się jednak z poważną krytyką, jako sprzeczne z zasadą sprawiedliwości społecznej i mogące odbić się ujemnie na organizacji i wydajności przemysłu. Dlatego też szereg państw stara się zastąpić przywileje specjalne przez szukanie planu wydajnego i pełnego zatrudnienia dla wszystkich. Nie należy przy tym zapominać, że zatrudnienie i jego możliwość nie ograniczą się wyłącznie do przemysłu - istnieją one również w dziedzinie rolnictwa i zawodów niezależnych, których rozwój po wojnie umożliwi wchłonięcie znacznych sił roboczych.

Ażeby zdemobilizowani stali się pracownikami pełnowartościowymi, konieczne będzie uzupełnienie ich kwalifikacji - drogą szkolenia zawodowego - najlepiej w ramach ogólnych, razem z pracownikami cywilnymi. Na Państwo spadnie więc obowiązek, z jednej strony należytego zorganizowania takiej akcji, z drugiej zaś - zapewnienia wszystkim na czas szkolenia odpowiednich środków egzystencji (drogą zasiłków i t.p.). Pomoc taka konieczna będzie również dla innych zdemobilizowanych, którzy z tych czy innych względów, nie otrzymają pracy zaraz po zwolnieniu z wojska.

Koniecznym warunkiem właściwego rozwiązania sprawy zatrudnienia zdemobilizowanych jest należyte zorganizowanie machiny demobilizacyjnej, która musi pozostawać w ścisłym kontakcie z cywilnymi organami pośrednictwa pracy. W tym celu już dziś należy zająć się jednym z najpoważniejszych zagadnień w tej dziedzinie, mianowicie , zbieraniem o każdym przebywającym obecnie w wojsku mężczyznie i kobiecie maximum informacji, dotyczących ich wykształcenia, kwalifikacji zawodowych, planów na przyszłość i t.d.. Prace w tym kierunku są już w szeregu państw daleko posunięte. Uważa się powszechnie, że demobilizacja winna zostać przeprowadzona stopniowo. Określenie kolejności zwolnień winno być wyrazem ścisłego uzgodnienia władz wojskowych z organami pośrednictwa pracy, jak również z organizacjami pracodawców i pracowników. Tempo demobilizacji winno być uzależnione od rozwoju zdolności absorbcyjnej przemysłu, rolnictwa, wolnych zawodów , oraz instytucji dokształcania zawodowego.

Przeniesienie robotników z przemysłu wojennego do pokojowego. Pierwszym warunkiem dla racjonalnego rozwiązania tego zagadnienia jest zorientowanie się, przynajmniej w przybliżeniu, co do sytuacji powojennej w przemyśle. Już obecnie należy zbierać informacje zarówno co do przewidywanych zmian w organizacji i produkcji poszczególnych działów i gałęzi przemysłu po wojnie (in plus i in minus) , jak i odnośnie danych , dotyczących robotników, zatrudnionych obecnie w przemyśle wojennym, ich kwalifikacji, planów na przyszłość i t.d. Będzie to bardzo ważne zarówno dla szybkiego i sprawnego przestawienia produkcji, jak i dla obniżenia do minimum bezrobocia w okresie przejściowym.

Część robotników przemysłu wojennego pozostanie na swoim miejscu i w czasie pokoju. Odnośnie tej kategorji Państwo ograniczy się do zapewnienia utrzymania produkcji tych przedsiębiorstw, przez kontynuowanie kontraktów wojennych do czasu napłynięcia zamówień pokojowych. Przy wszelkich zmianach w zatrudnieniu pracodawcy winni się porozumiewać z przedstawicielami pracowników, a przy konieczności chwilowych przerw w pracy części pracowników , winno im państwo zapewnić odpowiednie zasiłki.

Przy przestawianiu przemysłu wojennego na pokojowy trzeba przewidzieć konieczność zwolnienia znacznej ilości pracowników. Zwolnienia tego rodzaju winny być dokonywane wyłącznie w porozumieniu z organami pośrednictwa pracy, które udzielą zainteresowanym robotnikom pomocy w formie zasiłków , czy też pracy chwilowej, nie pozwalając im na nieracjonalne przejście do innych zawodów . Warunki zwolnienia, kolejność i t.d. winny być uzgadniane z przedstawicielami pracowników. Okres zwolnienia winno się wykorzystać dla doszkolenia zawodowego.

Następną grupę stanowią robotnicy, zatrudnieni obecnie w przemyśle wojennym, dokąd przeszli na czas wojny z innych gałęzi, do których będą chcieli po jej ukończeniu powrócić. Zadaniem państwa winno być ułatwienie im tego, z jednej strony przez zebranie zgóry informacji co do zapotrzebowań pracodawców na wykwalifikowanych robotników, z drugiej-przez rejestrowanie robotników o specjalnych kwalifikacjach lub praktyce w specjalnych działach przemysłu. Należy tu unikać przechodzenia, wskutek chwilowego bezrobocia jednostek, szczególnie wartościowych w danej gałęzi przemysłu - do innych miejsc stałych zatrudnień, lub przydzielania im pracy chwilowej.

Najpoważniejszym jednak zagadnieniem będą robotnicy zwolnieni z przemysłu wojennego, oraz zdemobilizowani wojskowi, nie mający widoków na szybkie uzyskanie zatrudnienia. Ilość ich zależeć będzie w znacznej mierze od sprawności i wydajności akcji pośrednictwa pracy, która winna zapewnić im nietylko możliwość zatrudnienia, ale również znalezienie pracy, najbardziej ich kwalifikacjom odpowiadającej. W związku z tym, konieczne będzie zorganizowanie na wielką skalę poradnictwa zawodowego, oraz umożliwienie każdemu chętnemu wyszkolenia zawodowego.

Dalszym zagadnieniem będzie przesuwanie bezrobotnych z okręgów przeludnionych, o nasyconym rynku pracy - do stosunkowo mniej nasyconych. W tym zakresie konieczna będzie odpowiednia zachęta ze strony państwa, w formie dodatków przesiedleniowych, zapomóg i t.d.

Jednym z głównych zadań urzędów pośrednictwa pracy winna być troska, aby robotnicy nie przyjmowali, pod wpływem nadziei na chwilowe, dorywcze korzyści, pierwszej nadarzającej się pracy, ale aby kierowani byli do najbardziej odpowiednich dla siebie zawodów. Wielkie znaczenie będzie tu miała współpraca ze związkami zawodowymi.

Specjalne grupy pracowników. Specjalne zagadnienie powojenne stanowić będą pewne kategorie robotników, zatrudnionych wskutek konieczności wojennych, którzy po wojnie dążyć będą do opuszczenia pracy jak np. starcy, kobiety, młodzież szkolna. W interesie ogólnym leży niewątpliwie, aby opuścili oni jak najprędzej zajmowane miejsca na rzecz innych. Uzależnione to jest między innymi od tego, czy po zaprzestaniu pracy będą mieli zapewnione środki utrzymania. Emerytury dla starców, odpowiednie zarobki mężów kobiet zamężnych, możliwość kontynuowania nauki przez młodzież szkolną i t.p. - Wszystko to oczywiście może być rozwiązane w ramach systemu społecznego ogólnego.

Młodzież, która wskutek warunków wojennych została przedwcześnie zatrudniona, znajdzie się po wojnie w sytuacji upośledzonej, nie posiadając należytego wyszkolenia zawodowego. Dla należytego wykorzystania tej siły roboczej, konieczne będzie zorganizowanie poradni zawodowych, a przedewszystkiem umożliwienie młodzieży dokończenia szkolenia zawodowego i przejście odpowiedniej praktyki, naturalnie z zapewnieniem odpowiednich środków utrzymania. Wskazanem byłoby również podwyższenie minimalnego wieku zatrudnienia - czy to drogą specjalnych przepisów, czy też przez podwyższenie górnej granicy wieku, jeśli chodzi o przymus szkolny.

Kobiety - w czasie wojny znalazły się między innymi w zawodach i rodzajach pracy, z których większość była dla nich w czasach normalnych niedostępna i wykazały tam niekiedy duże zdolności, jak i znaczną wydajność. Tem niemniej, mimo, że sfery pracodawców przekonały się już w dużej mierze do zatrudnienia kobiet, należy po wojnie liczyć się z tendencją do częściowego wyeliminowania ich z rynku pracy, jako zajmujących miejsce mężczyzn i stanowiących dla nich konkurencję. Głównymi przedstawicielami tego poglądu są i będą z pewnością związki zawodowe.

Część kobiet wróci do zawodów, uważanych przed wojną za "kobiece", a ilość ich zależeć będzie przedewszystkiem od umiejętności państwa nadania tym gałęziom pracy jak największej atrakcyjności. Mimo to, należy się liczyć z tym, że znaczna część kobiet będzie starała się zatrzymać dotychczasowe zajęcie. Będzie to zupełnie możliwe i naturalne, pod warunkiem utrzymania ogólnego poziomu zatrudnienia na szczeblu maksymalnym i pod warunkiem, że staną się one pełnowartościowymi pracownikami, narówni z mężczyznami. Dlatego obowiązkiem państwa jest umożliwienie kobietom przejścia, na wzór mężczyzn, potrzebnego przeszkolenia zawodowego i wszelkich praktyk. Koniecznym warunkiem będzie również zrównanie zarobków, z zarobkami mężczyzn, co wyeliminuje zarzut nieuczciwej konkurencji. Jednocześnie nieodzownym okaże się umożliwienie kobietom pogodzenia pracy zarobkowej z ich obowiązkami domowymi, drogą zakładania tanich restauracji, ogródków dziecięcych i t.d. Ważną rolę odegra również umiejętna propaganda, mająca na celu zwalczanie w społeczeństwie przesądów przeciwko pracy kobiet.

Upośledzenie fizyczne. Specjalną uwagę poświęcić należy sprawie zatrudnienia tej kategorji, składającej się zarówno z inwalidów wojennych, jak i ofiar wypadków, bombardowań i t.d. Doświadczenia w czasie wojny wykazały, że w odpowiednich warunkach, znaczna ich część może się stać pełnowartościowym elementem. Konieczne jest tu jednak zorganizowanie ze strony państwa akcji, mającej na celu ustalenie, na podstawie ich stanu zdrowia, przydatności do określonych zawodów, jak również umożliwienie im przejścia odpowiedniego przeszkolenia zawodowego, a potem praktyki i doskonalenia się w zawodzie. Dla zatrudnienia tej kategorji, która stać się może pełnowartościową siłą roboczą, okaże się prawdopodobnie potrzebne poczynienie ze strony państwa pewnych kroków, czy to w formie kontygentów, które muszą zatrudnić niektóre grupy przedsiębiorstw, czy też przez zarezerwowanie dla nich pewnych rodzajów pracy. Należy dążyć do zapewnienia im identycznego wynagrodzenia z tym, jakie w takich samych warunkach otrzymują inni pracownicy, a celem ewentualnych przepisów specjalnych winno być zapobieganie ich pokrzywdzeniu, a nie dążność do specjalnego ich uprzywilejowania.

Drugą grupę stanowią inwalidzi, którzy nie są zdolni fizycznie do normalnej pracy i którym [illegible]ność pracy winno zapewnić państwo, jednak na zasadach użyteczności, a nie dobroczynności.

Odnośnie obu tych kategorji, urzędy pośrednictwa pracy winny jaknajwcześniej przystąpić do zebrania wszelkich potrzebnych informacji, które będą konieczne przy opracowywaniu planów powojennych.

Inną kategorią są upośledzeni z powodu rasy, pochodzenia, wiary it.d., obecnie wchłonięci przez przemysł wojenny, ale których sytuacja po wojnie stanie się bardzo niepewna. Konieczne jest wprowadzenie całkowitego równouprawnienia i oparcia jakichkolwiek różnic wyłącznie na kwalifikacjach zawodowych. W tym celu konieczne będzie przeprowadzenie w szeregu krajów odpowiedniej propagandy

Według raportu, podstawowym warunkiem, od którego zależy maksymalne zatrudnienie, jak również zapewnienie najlepszych warunków pracy i płacy dla robotników jest ścisła i harmonijna współpraca rządu, związków zawodowych i pracodawców.

Roboty publiczne i zasiłki. Przy najlepiej nawet opracowanych planach na okres przejściowy, nie uda się uniknąć w tym czasie znacznych ilości czasowych bezrobotnych, którym trzeba będzie zapewnić odpowiednie przetrzymanie tego okresu, aż do uzyskania przez nich pracy. Można to uskutecznić drogą zatrudnienia ich przy robotach publicznych, albo przez wypłacanie im odpowiednich zasiłków.

Roboty publiczne są bardzo ważne, nie powinny być jednak traktowane wyłącznie z punktu widzenia konieczności dania pracy i środków do życia bezrobotnym. Winny one wiązać się ściśle z ogólnym planem rozwoju gospodarczego państwa, a tym samym winny być prowadzone na zasadach prawdziwej użyteczności. Plany te należy przygotować jaknajwcześniej, jak to już robi zresztą wiele państw.

Drugim środkiem pomocy dla bezrobotnych będą zasiłki ubezpieczeniowe i zapomogi bezrobocia. Należy dążyć, aby stawki były dostatecznie wysokie dla umożliwienia korzystającym z nich, utrzymania się na odpowiednim poziomie życia, z tym jednak zastrzeżeniem, że należy je traktować jedynie, jako umożliwienie bezrobotnemu przetrwania okresu przejściowego. W wielu krajach koniecznym będzie poddanie istniejących w tym zakresie przepisów, szczególnie odnośnie wysokości stawek - gruntownej rewizji. Dla osób nieobjętych normalnymi zasiłkami, oraz w krajach, gdzie stawki bezrobocia będą za niskie, może się okazać koniecznem wprowadzenie specjalnych zapomóg "powojennych"

Konieczność pełnej mobilizacji siły roboczej, spowodowana warunkami wojennymi, wywołała w konsekwencji znaczny rozwój urzędów i organizacji, zajmujących się sprawą zatrudnienia i pośrednictwa pracy. Do zakresu ich działania należy nietylko powoływanie robotników, ale przejęły one w dużej mierze selekcje i kierowanie ich do odpowiednich warsztatów pracy, szkolenia zawodowe, doskonalenia it.d.

Przy przestawianiu wojennego rynku pracy na "pokojowy", trzeba przewidzieć, że wymienione wyżej organy, będą musiały zachować ramy swej działalności wojennej, a w pewnych zakresach jeszcze nawet je rozszerzyć. Zadania ich będą szczególnie rozległe w okresie przejściowym. Obejmą one centralną rolę przy demobilizacji wojska, będą musiały zająć się znalezieniem pracy dla zdemobilizowanych żołnierzy i bezrobotnych, pomagać młodzieży w szukaniu odpowiedniego zatrudnienia, zapobiegać niesprawiedliwościom w stosunku do słabszych grup na rynku zatrudnienia i t.d. i t.d.

Dla umożliwienia państwu należytego rozwiązania tych wszystkich zagadnień konieczną będzie wydatna pomoc tak ze strony pracodawców, jak i związków zawodowych pracowników. Zarówno pracodawcy, jak i zrzeszeni w związkach zawodowych pracownicy, winni zrozumieć, że ich pełna współpraca i zużytkowanie ich znajomości rynku zatrudnienia, konieczne są do pomyślnego przeprowadzenia akcji przejścia z gospodarki wojennej do pokojowej.

Nie ulega wątpliwości, że streszczone wyżej rozważania wspomnianego raportu Międzynarodowego Biura Pracy stanowią wstęp do konkretnych projektów i propozycji, które Biuro to przedłoży na następnej sesji Międzynarodowej Konferencji Pracy, na której sprawy organizacji zatrudnienia w okresie przejściowym stanowić będą jeden z punktów porządku dziennego (patrz art. niniejszego Biuletynu p.t. "XXVI Sesja Międzynarodowej Konferencji Pracy). Z uwagi na to, byłoby rzeczą przedwczesną, przed otrzymaniem tekstu odnośnych projektów, wchodzić w dyskusję nad poszczególnymi tezami wspomnianego raportu. Stwierdzić jednak już teraz można, że w raporcie tym Biuro do zagadnień podeszło w sposób poważny, oparty na prowadzonych w Międzynarodowym Biurze Pracy długoletnich studiach i nacechowany prawdziwą troską o najkorzystniejsze i społecznie najsprawiedliwsze rozwiązanie odnośnych trudnych zagadnień powojennych. Jeżeli chodzi o zawarte w raporcie scharakteryzowania sytuacji obecnej w związku ze zmianami, jakie zaszły w systemie zatrudnienia, a które wywrzeć muszą wpływ zasadniczy na sytuację powojenną, czytelnikowi polskiemu nasunąć się musi uwaga, że raport pod tym względem w niedostatecznej mierze uwzględnił specjalną sytuację i szczególnie ostre napięcie przemian, jakich doznał i doznaje, w wyniku wojny i okupacji nieprzyjacielskiej, rynek zatrudnienia w Polsce, a także w niektórych innych krajach. I tak w tej dziedzinie liczyć się trzeba z daleko idącymi konsekwencjami masowego niszczenia ludności w Polsce, zwłaszcza zaś inteligencji; już samo wymordowanie ludności żydowskiej powoduje, że przewidywania autorów raportu co do większej podaży rąk po wojnie w porównaniu z podażą przedwojenną w Polsce, mogą okazać się niesłuszne. Nasilenie zagadnień będzie o wiele większe, niżby można wnioskować z raportu. To samo dotyczy skutków zniszczenia lub wywiezienia warsztatów produkcji. Dalej, przymusowe przesiedlania milionowych rzesz pracowników do Niemiec, a także do Rosji, nie dadzą się pomieścić w ramach problemu przeniesienia pracowników z jednej gałęzi pracy, lub z jednych okręgów do drugich: stanowią one bowiem problem o rozmiarach i napięciu tak dużym, że repatriacja tych rzesz po wojnie wywrzeć musi na rynek zatrudnienia w Polsce wpływ bodaj silniejszy, aniżeli demobilizacja pracowników, znajdujących się w szeregach wojskowych. W końcu, pisząc o zatrudnieniu powojennym, niepodobna nie wziąć pod uwagę wadliwości przedwojennej struktury zatrudnienia, wywołanych w Polsce niedostatecznym uprzemysłowieniem i niskością dochodu społecznego. Przystępując więc do planowania spraw, związanych z zatrudnieniem powojennym, należy liczyć się z koniecznością równoczesnego dokonywania takich posunięć gospodarczych i społecznych, związanych z systemem i polityką organizacji zatrudnienia, które zmierzać muszą do usunięcia tych wadliwości, bez czego niepodobna wyobrazić sobie nowej i sprawiedliwej gospodarki elementem ludzkim.

II. OPIEKA SPOŁECZNA W POLSCE POWOJENNEJ.

1. Statystyka dzieci polskich na uchodźctwie.

Plany opieki powojennej nad dziećmi biorą pod uwagę dzieci, przebywające w chwili obecnej w Kraju i to zarówno te, które korzystają obecnie z pewnych form opieki społecznej, bądz wymagają, lub wymagać będą zapew-

nienia lub rozszerzenia opieki w chwili zaprzestania działań wojennych. W numerze 6-tym Biuletynu,(str.9) podano już częściową statystykę tych dzieci,które pozostają pod opieką instytucyj polskich w Kraju.

Plany te oczywiście muszą także uwzględniać i tę kategorję dzieci, które w chwili obecnej przebywają poza granicami Kraju,a które oczywiście muszą być objęte planami repatriacji i opieki powojennej w Kraju. Niestety niema w tej chwili możliwości podania danych cyfrowych odnośnie tego rodzaju dzieci ,wywiezionych do Rosji i do Niemiec. Dzięki ankiecie, przeprowadzonej przez Ministerstwo Pracy i Opieki Społecznej,możliwe jest natomiast ustalenie,wiele dzieci przebywa pod opieką Rządu Polskiego w poszczególnych ośrodkach uchodźczych w Iranie, w Afryce Wschodniej i Południowej, w Indiach,Palestynie,Meksyku i W. Brytanii. Dane te obrazujące stan z września 1943 r. są następujące:

Na ogólną ilość uchodzców na wyżej wymienionych terenach,wynoszącą około 46 tysięcy, cyfra dzieci poniżej lat 18-tu wynosi ca 17.000 czyli blisko 40 °/o .

Większe skupienia dzieci polskich znajdują się w następujących ośrodkach uchodźczych: w Iranie,Palestynie,Indiach,Afryce Wschodniej i Południowej,oraz w Meksyku.

Z pośród tych dzieci przebywa:

a) w Zakładach Opiekuńczych Ministerstwa Pracy i Opieki Społecznej	4.358
b) w Obozach Junackich Ministerstwa Obrony Narodowej (Palestyna, W.Brytania)	2.859
W sumie z obydwu form opieki korzysta około 43 °/o dzieci t.j.	7.217

Liczba ta zwiększy się jeszcze o dzieci ,przebywające w Egipcie, których liczby chwilowo brak.

Ministerstwo Pracy i Opieki Społecznej posiada szczegółowe dane, dotyczące dzieci,przebywających w 17 zakładach w Iranie,Indiach i Afryce Południowej. Wynika z nich ,że w zakładach tych przebywa:

593	sierot
1.172	półsierot
384	dzieci opuszczonych przez rodziców
981	dzieci umieszczonych przez rodziców

Jeśli chodzi o wiek tych dzieci,to jest wśród nich:

dzieci poniżej lat 3	81
" od 4 - 6 "	230
" od 7 - 11"	934
" od 12 - 15"	1.367
" poniżej lat 16	518

Brak jeszcze bliższych danych odnośnie 4.087 dzieci,przebywających w zakładach opiekuńczych Ministerstwa Pracy i Opieki Społecznej w Meksyku (1 zakład), Afryce Wschodniej (2 zakłady w Tengeru i Masindi) oraz odnośnie dzieci i młodzieży,znajdujących się pod opieką Ministerstwa Obrony Narodowej (Palestyna,W.Brytania,Egipt).

Z pośrod 20 zakładow opiekuńczych,prowadzonych przez Ministerstwo Pracy i Opieki Społecznej

3 zakłady	są po	ca	500	dzieci
4 "	" "	"	300	"
3 "	" "	"	200	"
2 "	" "	"	150	"
6 "	" "	"	100	"
1 zakład	jest na		60	"
1 "	" "		14	"

Wśród dzieci przebywających w tych zakładach najliczniejszą grupę stanowi młodzież gimnazjalna (ca 1.400), następnie szkolna (ca 1000), najmniej liczne są grupy dzieci w wieku przedszkolnym.

Wśród młodzieży, znajdującej się pod opieką Ministerstwa Obrony Narodowej olbrzymią większość stanowi młodzież w wieku gimnazjalnym (korpus kadetów i gimnazjum dla ochotniczek w Palestynie, szkoły zawodowe junackie i t.p.)

Należy tu podkreślić, że w opiece wykonywanej przez władze wojskowe nad częścią dzieci i młodzieży na uchodźctwie - Ministerstwo Pracy i Opieki Społecznej przychodzi z poważną pomocą na odcinku dożywiania tej młodzieży, sprzętu, odzieży osobistej i t.p.

2. Przysposobienie członkiń T-wa Polsko-Szkockiego do powojennej pomocy ludności w Polsce.

W numerze 3-im "Biuletynu" podano informacje o akcji przysposobienia harcerek brytyjskich do powojennej pomocy ludności w Polsce. Obecnie pracę podobną prowadzi również Towarzystwo Polsko-Szkockie, którego staraniem odbywa się obecnie w Glasgow kurs 2-miesięczny, mający za zadanie wyszkolenie ochotników do pomocy powojennej. Kurs ten obejmuje m.i. przedmioty następujące:

1. Opieka nad dzieckiem. (w tym opieka nad dzieckiem normalnym oraz dzieckiem niedożywionym, chorym i t.p.)

2. Choroby skórne i zakaźne.

3. Psychologia dzieci i młodzieży

4. Zajęcia praktyczne: prowadzenie ambulansów, zwiedzanie instytucji opiekuńczych i t.p.

W ramach kursu odbywają się również lekcje języka polskiego, w 2 grupach: dla początkujących i zaawansowanych.

III. SPRAWY MIEDZYNARODOWE.

1. XXVI Sesja Międzynarodowej Konferencji Pracy.

Na posiedzeniu, odbytym w grudniu 1943 r. w Londynie, (vide "Biuletyn" działu Rak Socjalnej, Nr.6.str.16), Rada Administracyjna Międzynarodowego Biura Pracy uznała, że obecna sytuacja wojenna jako też fakt zapoczątkowania na kilku odcinkach zorganizowanej akcji międzynarodowej dla uregulowania zagadnień powojennych (konferencja żywnościowa w Hot Springs, posiedzenie Rady UNRRA w Atlantic City) wymagają niezwłocznie by z jednej strony poddać w płaszczyźnie międzynarodowej rozważenie zagadnienia socjalne, jakie staną się aktualne w ostatnim stadium wojny i bezpośrednio po jej zakończeniu, z drugiej zaś strony, by Międzynarodowa Organizacja Pracy ustaliła zasadnicze podstawy swej własnej działalności, swego programu, miejsca w nowym układzie stosunków, oraz swego statutu.

W związku z tym Rada Administracyjna postanowiła zwołać XXVI-tą Sesję Międzynarodowej Konferencji Pracy w terminie możliwie najwcześniejszym t.j. na 20 kwietnia 1944 r.; zgodnie z zaproszeniem ze strony Rządu Stanów Zjednoczonych, Sesja ta odbędzie się w Philadelphii.

Poniżej podaje się poszczególne punkty, przyjętego przez Radę Administracyjną Międzynarodowego Biura Pracy, porządku dziennego, omawianej sesji Międzynarodowej Konferencji Pracy, uzupełniając je objaśnieniami, zaczerpniętymi in extenso lub w skrócie z memorandum, przedłożonego ostatnio Rządom przez Dyrekcję Międzynarodowego Biura Pracy i zawierającego m.i. wstępne informacje na temat raportów, jakie Międzynarodowe Biuro Pracy przygotowuje na tę sesję:

Pkt. I. PODSTAWY DZIAŁALNOSCI ,PROGRAMU I STATUTU MIEDZYNARODOWEJ ORGANIZACJI PRACY.

a) Międzynarodowe Biuro Pracy przedłoży Konferencji propozycje, zmierzające do ponownego sformułowania zasadniczych celów Międzynarodowej Organizacji Pracy.

b) Określenie roli Międzynarodowej Organizacji Pracy w odbudowie gospodarczej i społecznej, jej stosunków z innymi organizacjami międzynarodowymi.

c) Określenie środków ,zmierzających do zwiększenia skuteczności działania Międzynarodowej Organizacji Pracy (ugrupowania regionalne, kontrola w stosowaniu przepisów międzynarodowych,zakres działania organizacji w dziedzinie spraw gospodarczych,przyspieszenie procedury ratyfikowania projektów konwencyj i zaleceń,przedstawianie przez rządy sprawozdań w sprawie konwencyj nieratyfikowanych. etc.)

d) Położenie i statut organizacji / jej autonomia finansowa;pravo do oficjalnego zaznajamiania się z wszystkimi postanowieniami o charakterze międzynarodowym,dotyczącymi spraw gospodarczych lub finansowych, oraz do formułowania obserwacyj i sugestyj co do ich wpływu na sprawy socjalne, i t.d.)

Pkt. II. ZALECENIA DLA ZJEDNOCZONYCH NARODOW W SPRAWIE POLITYKI SOCJALNEJ OBECNEJ I POWOJENNEJ.

Rada Administracyjna uznała,że korzystnem będzie,jeśli Konferencja zajmie się zbadaniem całości polityki socjalnej i obrady jej nie ograniczą się do ogólników ,lecz zajmą się w całej pełni zagadnieniami praktycznymi,co do których rządy mogą spodziewać się otrzymania od organizacji rad i ogólnych wskazań.

Sprawozdanie,które zostanie w związku z tym przygotowne przez Biuro,obejmie następujące zagadnienia:

a) Cele socjalne polityki gospodarczej (w szczególności środki w skali międzynarodowej oraz wewnętrznej poszczególnych narodów dla zapewnienia pełnego zatrudnienia,zabezpieczenia socjalnego i możliwie najlepszego poziomu życia).

b) Ogólne zasady polityki socjalnej w rozmaitych dziedzinach,jak np, warunki pracy,zabezpieczenie socjalne,praca dzieci,płatne urlopy,zabezpieczenie przed wypadkami, stosunki w przemyśle, hygiena pracy, dobrobyt pracowników i t.d. dla zastosowania przez członków Międzynarodowej Organizacji Pracy.

c) Przepisy o charakterze socjalnym,jakie winny być umieszczone w traktatach pokojowych lub klauzulach długoterminowego zawieszenia broni,a mianowicie: środki dla przywrócenia swobody związkom zawodowym i dla zapewnienia tym związkom zwrotu skonfiskowanego majątku i funduszy,jak również środki dla zapewnienia udziału związków pracodawców i pracowników w dziele odbudowy ich krajów.

d) Politykę społeczną w krajach Osi ,okupowanych przez Armie Narodów Zjednoczonych.

Nie przewiduje się ,aby prace Konferencji doprowadziły do przyjęcia konwencji lub zaleceń odnośnie punktów I i II ,co do których Konferencja mogłaby sformułować swe wnioski raczej w formie zaleceń. Tem niemniej ,jeżeli chodzi o "mandat społeczny" , w którym Międzynarodowa Organizacja Pracy określi swój własny program na przyszłość, - wydaje się wskazane ,aby przyjął on formę uroczystej Deklaracji.

Rada Administracyjna uznała ,że istnieją pewne zagadnienia,co do których Konferencja mogłaby powziąć szereg decyzyj bardziej szczegółowych i technicznych,przedstawionych w formie projektów

konwencji lub zaleceń, jak to przewiduje art.19 Statutu.

Pkt. III. ORGANIZACJA ZATRUDNIENIA W OKRESIE PRZEJŚCIOWYM ZE STANU WOJENNEGO DO STANU POKOJOWEGO.

Pierwszym z tych zagadnień technicznych jest organizacja zatrudnienia. Należy przez to rozumieć nietyle problem środków ogólnych, zmierzających do pobudzenia aktywności gospodarczej (co będzie przedmiotem obrad Konferencji w ramach pkt. II) ile technikę przesunięcia siły roboczej z produkcji wojennej do produkcji pokojowej, środki przejściowe, jakie będą potrzebne, zagadnienie kształcenia zawodowego, sprawę robót publicznych i t.d.

W raporcie swoim Biuro przedstawi propozycje, dotyczące spraw takich jak: sprawa zatrudnienia zdemobilizowanych żołnierzy i pracowników przemysłu wojennego, środków mogących znaleźć zastosowanie przy rozwiązywaniu problemów specjalnych, jakie wystąpią po wojnie w odniesieniu do pewnych grup pracowników (młodociani, inwalidzi, kobiety), ustalenie środków, mających na celu niesienie pomocy dla chwilowych bezrobotnych, techniki organizacji zatrudnienia, i t.d.

Pkt. IV. ZABEZPIECZENIE SOCJALNE, JEGO ZASADY, ZAGADNIENIA JAKIE ZAISTNIEJA W WYNIKU WOJNY

Biuro przedstawi na ten temat raport, w którym rozpatrzy sprawę zagwarantowania środków egzystencji i opieki lekarskiej; raport ten zawierać będzie projekty zaleceń, opierających się na nowych koncepcjach bezpieczeństwa socjalnego, stanowiącego problem wyjątkowej wagi. Wymaga on dlatego wszechstronnego i naukowego potraktowania, zmierzającego do zapewnienia jednakowego traktowania pracowników w mieście i na wsi.

Pozatym zagadnieniem o charakterze ogólnym, Konferencja zostanie wezwana do rozpatrzenia trzech problemów o znaczeniu bezpośrednim dla odbudowy powojennej, a mianowicie odnośnie uprawnień ubezpieczeniowych uczestników sił zbrojnych, w sprawie odbudowy podstaw finansowych instytucyj ubezpieczeniowych, oraz w sprawie wzajemnej pomocy instytucji zabezpieczenia socjalnego.

Jak wiadomo, traktaty pokojowe, kończące poprzednią wojnę, zawierały klauzule, które powierzyły specjalnie Międzynarodowej Organizacji Pracy załatwienie sprawy praw ubezpieczeniowych pewnych grup ludności, dotkniętych przeprowadzonemi zmianami granic. Niezależnie od tego, czy podobny problem zaistnieje po wojnie obecnej, czy też nie - już teraz jest pewne, że konieczne będzie natychmiastowe poczynienie pewnych kroków odnośnie praw pensyjnych osób, wysiedlonych ze swych krajów ojczystych w Europie i że ze względu na swoją istotę, zagadnienie to wymagać będzie decyzji o charakterze międzynarodowym. W związku z tym, Biuro ma zamiar przedstawić na Konferencji projekt konwencji międzynarodowej w tej sprawie.

pkt.V. MINIMALNE ZASADY DLA POLITYKI SOCJALNEJ W KRAJACH ZALEZNYCH

Rada Administracyjna uznała za konieczne, aby Międzynarodowa Organizacja Pracy, w chwili, kiedy formułuje na nowo swe cele i zasady ogólne swej działalności, zajęła się również całym szeregiem zagadnień społecznych na terytoriach zależnych. W raporcie swym w tej sprawie, Biuro zaproponuje Konferencji określenie celów społecznych, związanych z rozwojem gospodarczym terytoriów zależnych, podkreślenie potrzeby ratyfikacji istniejących już konwencyj, odnoszących się do pracy krajowców, oraz przyjęcie zaleceń, przewidujących określenie pewnych norm odnośnie ogólnych warunków pracy, a mianowicie: co do minimalnego wieku pracowników, ochrony pracy kobiet, ogólnych zasad odnośnie wynagrodzenia i ustalenia zarobków, ochrony płac, ogólnych zasad w zakresie ubezpieczeń społecznych, swobody zrzeszania się, popierania organizacyj zawodowych i t.d.

Pkt. VI. SPRAWOZDANIA O STOSOWANIU KONWENCYJ.

Art. 22 Statutu przewiduje, że Dyrektor przedkładać ma Konferencji streszczenie na podstawie przedstawianych przez rządy sprawozdań rocznych odnośnie kroków przez nie poczynionych, w celu wprowadzenia w życie konwencyj, do których państwa te przystąpiły. Według normalnej procedury, sprawozdania te badane były uprzednio przez Komisję Rzeczoznawców, której uwagi przedkładane były Konferencji równocześnie ze sprawozdaniem Dyrektora.

Z powodu toczącej się wojny, realizacja tego artykułu stała się praktycznie niemożliwa. Tem niemniej, Biuro w dalszym ciągu zwracało się do rządów o przedstawianie sprawozdań i wprowadzanie w życie konwencyj przez nie ratyfikowanych i otrzymało znaczną ich ilość. Streszczenie, zrobione na podstawie sprawozdań, otrzymanych między 1940 i 1943 r., zostanie przedstawione Konferencji.

Pkt. VII. SPRAWOZDANIE DYREKTORA.

Zgodnie z przepisami, Konferencja otrzyma sprawozdanie Dyrektora Międzynarodowego Biura Pracy. Raport ten charakteryzuje zawsze sytuację socjalno-gospodarczą świata w ostatnim okresie.

Poza wymienionymi wyżej siedmiu punktami porządku dziennego, na marginesie prac Konferencji zostanie dokonany wybór Rady Administracyjnej Międzynarodowego Biura Pracy.

Do Rady Administracyjnej wchodzi 16 przedstawicieli rządów oraz 8 przedstawicieli robotników i 8 przedstawicieli pracodawców. Z pośród przedstawicieli rządowych stałe miejsca w Radzie mają przedstawiciele 8 państw, uznanych za najważniejsze państwa przemysłowe (w liczbie tych państw niema Polski). Wszyscy inni członkowie Rady są wybierani co 3 lata przez poszczególne grupy, przyczym wyboru państw na miejsca niestałe dokonywują delegaci rządowi państw innych niż 8 najważniejszych państw przemysłowych.
Wybory przedstawicieli robotników i pracodawców oraz ich zastępców dokonywane są ad nominem przez odpowiednie grupy.

2. Prace U.N.R.R.A.

a) Raport Podkomisji UNRRA dla spraw repatriacji.

W numerze 5-tym Biuletynu Inf. podano, prócz tekstu uchwały Nr. 10 Rady UNRRA w sprawie wytycznych w dziedzinie repatriacji, także tekst postanowień raportu Podkomisji repatriacyjnej Rady UNRRA, dotyczących:

a) kategoryj osób, podlegających repatriacji (str.12 Biuletynu nr. 5.)

b) ew. repatriacji obywateli państw nieprzyjacielskich (str.13.)

Poniżej podaje się teksty tegoż raportu dotyczące:
c) działalności UNRRA w dziedzinie repatriacji na obszarze administracji wojskowej, oraz d) zasięgu czynności repatriacyjnych UNRRA.

c) Działalność repatriacyjna UNRRA na obszarze administracji wojskowej:

" 14. Podkomisja pozostawała pod wrażeniem okoliczności, że problem powrotu repatriantów do ich domów, gdy stanie się aktualny, posiadać będzie najprawdopodobniej charakter ostrej nagłości. W chwili uwolnienia jakiegokolwiek obszaru z pod okupacji nieprzyjacielskiej lub w chwili załamiania się władzy nieprzyjacielskiej w innych obszarach, w których przebywają jakiekolwiek duże skupiska osób przesiedlonych, powstanie poważne niebezpieczeństwo, że ruchy masowe takich osób rozpoczną się zanim zorganizuje się właściwą aparaturę dla nadzoru lub organizacji tych ruchów. Podkomisja zdaje sobie sprawę z tego, że UNRRA w normalnym toku spraw nie będzie powołana do wykonywania czynności w okresie wojskowym na jakimkolwiek obszarze oswobodzonym lub okupowanym; Podkomisja pragnie jednak podkreślić, że jej zdaniem,

jeżeli ewentualne zadanie UNRRA zorganizowania i troszczenia się o repatriację i o powrót wygnańców do swych domów ma być sprawnie wykonany, to jest rzeczą doniosłej wagi, aby od samego początku istniała najściślejsza łączność z władzami wojskowymi Zjednoczonych Narodów na odnośnym obszarze. W braku takiej łączności ulegnie dużej komplikacji także skądinąd trudne zadanie wykonywania nadzoru nad ruchami masowymi, które prawdopodobnie wystąpią samorzutnie (are likely break out).

15. Podkomisja chciałaby podkreślić, że w braku takiej ścisłej łączności we wczesnym stadium, liczyć się trzeba z prawdopodobieństwem nieopanowania ruchu grup repatriantów (groups of displaced persons are likely, to be dealt with in an uncordinated manner). W szczególności Podkomisja uważa, że przyjęte metody identyfikowania i klasyfikowania rozmaitych kategoryj repatriantów powinny być oparte od samego początku na podstawie jednolitej i uważa za wskazane prosić, aby w możliwie najwcześniejszej chwili odbyto wstępne rozmowy między właściwymi władzami UNRRA a zainteresowanymi rządami, celem ustalenia jednolitego systemu postępowania z repatriantami, zarówno w okresie wojskowym, jak i w okresach następnych. W związku z tym Podkomisja zwraca uwagę szczególną na raport Podkomitetu I-go Komisji II-ej w sprawie stosunków pomiędzy UNRRA, a dowództwami wojskowymi i władzami nadzorującymi obszarami nieprzyjacielskimi.x)

---

x) Powzięta na wniosek tej podkomisji uchwała Rady UNRRA Nr.1, ust.IV, poświęcona stosunkowi UNRRA do władz wojskowych została uwidoczniona w treści sprawozdania z obrad Rady UNRRA, podanej w Biuletynie Inf. Nr.5, na str.2-ej, pkt.c) /"Działalność UNRRA w okresie administracji wojskowej"/.

---

d) Zasięg czynności repatriacyjnych UNRRA.

19. Wśród specjalnych zadań, które zdaniem Podkomitetu spadną na UNRRA w zakresie repatriacji, Podkomisja pragnie zwrócić uwagę szczególną na następujące:

(a) zbieranie i rozpowszechnianie, gdzie należy, szczegółowych informacji co do liczb, rozmieszczenia i warunków w jakich znajdują się repatrianci, włączając w to informacje z dziedziny epidemjologicznej;

(b) udzielanie, poprzez radjo i innymi sposobami, wstępnych instrukcji dla repatriantów cywilnych;

(c) wysyłanie osobnych misji upoważnionych do podejmowania niezbędnych zarządzeń do krajów, w których znajdują się lub prawdopodobnie znajdują się repatrianci; misje te w miarę możności winny zawierać osoby tej samej narodowości, co odnośni repatrianci;

(d) zapewnianie odpowiedniego pomieszczenia i utrzymania osobom przesiedlonym, zanim zostaną repatriowane;

(e) udzielanie szczegółowych instrukcji osobom czekającym na repatriację odnośnie ich rejestracji, poruszania się, badania lekarskiego i innych podobnych czynności poprzedzających repatriację;

(f) prowadzenie negocjacji w sprawie transportu repatriantów z wszelką regjonalną lub światową organizacją transportową, z organami transportowymi Zjednoczonych Narodów i z właściwymi władzami w krajach tranzytu;

(g) two-rzenie centralnych magazynów z żywnością i środkami lekarskimi, celem zaopatrywania repatriantów w pewnych punktach ich pod-róży poprzez rozmaite kraje;

(h) wydawanie koniecznych zarządzeń dla zapewnienia zaspokojenia zapotrzebowań repatriantów, włącznie z żywnością, odzieżą, czasowym pomieszczeniem i opieką lekarską, w czasie ich powrotu do domów; odnośnie pomieszczenia należy czynić właściwy użytek z zaleceń sformułowanych w ust.4,5 i 6 rozdziału "Pomieszczenia" raportu podkomisji 6-ej Komisji IV-ej;x)

(i) zgodnie z ogólnymi wytycznymi UNRRA w sprawie pierszeństw, ustalanie pierszeństw różnych kategorji osób przesiedlonych przy ich repatriacji.

---

x) Tekst tych zaleceń - vide Biuletyn Inf.Nr.5, str.14.

20. Wszystkie te czynności i zadania winny być dokonywane w najściślejszej łączności i współpracy z zainteresowanymi rządami, które powinny być zachęcane do przyjmowania na się możliwie największego zakresu odpowiedzialności, szczególnie w wypadku rządów państw przynależności repatriantów - odnośnie finansów, choć wedle Podkomisji, konieczne zadanie koordynowania wszelkiej działalności w tej dziedzinie musi nieuchronnie spoczywać na UNRRA.

22. Podkomisja uważa za konieczne położyć szczególny nacisk na pilną potrzebę, jaka powstanie celem zapewnienia przyjęcia, pomieszczenia i czasowego utrzymania dla jakichkolwiek repatriantów, którzy przybyli do swego miejsca przeznaczenia. W zakresie, w jakim na UNRRA spoczywa odpowiedzialność za zapewnienie tym osobom powrotu do ich domów, jest rzeczą oczywistą, że UNRRA musi być też przygotowana do zapewnienia poczynienia niezbędnych przygotowań dla przyjęcia tych repatriantów i dla zapewnienia im tymczasowego pomieszczenia, żywności i niezbędnych utensyliów domowych, w wypadku w którym odnośny rząd nie ma całkowicie możności dostarczenia tych pomocy lub uczynienia tego w stopniu wystarczającym, co może się łatwo zdarzyć w niektórych krajach zniszczonych. UNRRA musi przeto, zdaniem Podkomisji, być przygotowana do zapewnienia odpowiedniego zakresu pomocy w tej dziedzinie, jako że byłoby niesłuszne repatriować ludzi do zniszczonych i spustoszonych okolic i tam ich pozostawić, skazując na głodowanie.

B Stanowisko brytyjskich i amerykańskich organizacyj społecznych w sprawie pomocy powojennej.

Na pierwszej sesji Rady UNRRA w Atlantic City Rada Brytyjskich Związków dla niesienia pomocy zagranicą (Council of British Societies for Relief Abroad), oraz Amerykańska Rada Ochotniczych Organizacyj Społecznych dla służby zagranicą (American Council of Voluntary Agencies for Foreign Service) złożyły memoriały w sprawie ochotniczej akcji pomocy społecznej dla krajów zniszczonych wojną. Memoriały te przytoczone są poniżej w streszczeniu.

a) Memoriał Rady Brytyjskich Organizacyj Ochotniczych pomocy dla zagranicy.

1. Rada Brytyjskich Stowarzyszeń Pomocy dla Zagranicy (The Council of British Societies for Relief Abroad) została powołana do życia w 1942 roku na wniosek Rządu W.Brytanii, przez główne organizacje społeczne tego kraju, aby zapoznać się z odnośnymi zagadnieniami i skoordynować wysiłki pomocy na terenie oswobodzonych krajów Europy i na innych terenach. Rada składa się z 22 brytyjskich organizacyj, ponadto 20 innych organizacyj ochotniczych współpracuje z Radą w tak zwanej "Standing Conference". Przewodniczącym Rady jest Sir W.Goode (Dyrektor Relief'u Rządu Brytyjskiego po tamtej wojnie), jego zastępczynią księżna Falmouth. Pełnią oni te same funkcje i w "Standing Conference" Rada i "Standing Conference" mają także wspólny sekretariat.

2. Rada Brytyjskich Stowarzyszeń Pomocy dla Zagranicy jest oficjalnie uznanym ciałem, powołanym do koordynacji planów Brytyjskich Organizacyj Ochotniczych, oraz do udzielania tym organizacjom pomocy. Rada podjęła się także skoordynowania apelów o fundusze każdej z 42 organizacji i tym samym wyeliminowała możliwość wysuwania konkurencyjnych apelów.

3. Rada Brytyjskich Stowarzyszeń Pomocy dla Zagranicy upoważniła brytyjskiego członka Rady UNRRA do przekazania przedstawicielom Narodów Zjednoczonych zebranym na Radzie w Atlantic City wiadomości, że ochotnicze organizacje brytyjskie są pełne zapału i gotowe bezzwłocznie pomagać w zagospodarowaniu powojennym krajow zniszczonych wojną i okupacją. Organizacje te chcą być uznane, jako zjednoczona grupa ochotniczych organizacyj brytyjskich, podporządkowana ogolnym dyrektywom UNRRA.

4. Podczas bitwy o W.Brytanię i potem, członkowie tych organizacyj brali wydatny udział w organizowaniu pierwszej pomocy (first aid),

dożywianiu,pielęgnowaniu, opiece nad ewakuowanymi i t.d. Tysiące ochotniczych pracowników nabrało doświadczenia w trudnych warunkach ,w jakich niewątpliwie znajdzie się akcja pomocy w uwolnionych od okupacji krajach.

5. Rada kończy swój memoriał,wyrażając w imieniu wszystkich swych członków nadzieję, że "ich skoordynowana pomoc i chęć służenia wszędzie i zawsze gdzie tylko będą potrzebni,nie zostanie przeoczona".

b) Memoriał Amerykańskiej Rady Ochotniczych Organizacyj Społecznych pomocy dla zagranicy.

Pomoc niesiona przez UNRRA może odegrać decydującą rolę w gospodarczej i socjalnej odbudowie świata. Winna ona być udzielana zależnie od rzeczywistych potrzeb danego kraju,przy pełnym uwzględnieniu istniejących na jego terenie organizacyj i instytucyj społecznych, kulturalnych i religijnych. Współpraca Rady Ochotniczych Organizacyj Społecznych z UNRRA daje możność,zjednoczonym w niej organizacjom społecznym,ścisłego współudziału w przygotowywaniu planów pomocy w okresie bezpośrednio po zakończeniu działań wojennych. Organizacje Społeczne,reprezentujące długoletnie doświadczenie na odcinku pomocy międzynarodowej,stwierdzają, że współzawodnictwo rozprasza wspólny wysiłek. Dlatego wypowiadają się one za sharmonizowaniem akcji pomocy,mającej za zadanie jaknajcelowsze zużytkowanie środków pomocy.

Zgodnie z konstytucją UNRRA , zagraniczne organizacje społeczne nie mogą rozwijać działalności na terenach,otrzymaujących pomoc od UNRRA. bez zgody jej Naczelnego Dyrektora i bez podporządkowania się jego zarządzeniom. Pociągnie to za sobą konieczność rozpatrywania i zatwierdzania przez Naczelnego Dyrektora UNRRA planów działania poszczególnych organizacyj,jak równiż powoływania przez niego doradców,znających dokładnie problemy pomocy zagranicznej.

Ochotnicze organizacje różnych krajów pracowały wspolnie już w przeszłości;obecnie ta współpraca ich może być znacznie rozszerzona. Wiele organizacyj amerykańskich należy do różnych organizacyj światowych,których wszyscy członkowie są zorganizowani na podobnych zasadach. Organizacje społeczne poszczególnych krajów, aczkolwiek w zasadzie autonomiczne,współpracowały w przeszłości z organizacjami amerykańskiemi,choćby w ramach już wspomnianej przynależności do tych samych organizacyj międzynarodowych; fakt ten będzie miał niewątpliwie doniosłe znaczenie w ułożeniu ścisłej współpracy na odcinku akcji pomocy powojennej. Współpraca ta będzie szczególnie doniosłą w krajach bardzo zniszczonych,gdzie odradzające się organizacje miejscowe,chętnie skorzystają z pomocy, posiadających duże doświadczenie organizacyj amerykańskich. W krajach mniej dotkniętych wojną zjawienie się organizacyj amerykańskich przyczyni się do wzmocnienia dawnych więzów, co stanowić będzie dalszy krok na drodze do międzynarodowej przyjaźni i porozumienia.

Zgodnie z konstytucją UNRRA rządy poszczególnych państw mogą odgrywać poważną rolę w rozdziale pomocy na terenie ich krajów. Elastyczność programu i metod pracy,cechujące amerykańskie organizacje społeczne, umożliwią szybkie dostosowanie się do wszelkich nieprzewidzianych okoliczności i warunków pracy.

Na terenach,gdzie Generalny Dyrektor przejmie sam administrację rozdziału pomocy,organizacje ochotnicze,z uwagi na ich uprzednie kontakty z osobami i organizacjami lokalnymi, mogą ułatwić wskazanie miejscowych działaczy społecznych, na których UNRRA będzie się mogła oprzeć w organizacji akcji opiekuńczej.

Odnośnie form pracy- organizacje amerykańskie wypowiadają się za pracą zespołową t.zn. za powierzeniem pewnych odcinków pracy określonym organizacjom w pełni za te odcinki odpowiedzialnym.

Celem akcji pomocy winno być nietylko udzielanie krajom zniszczonym pomocy,lecz rownież przywrócenie ich porządku społecznego.

Wymaga to oczywiście m.i. znajomości miejscowych organizacyj i instytucyj społecznych, którym należy pomóc w reaktywowaniu, a następnie usprawnieniu ich działalności, nie narzucając w żadnym wypadku gotowych form i metod pracy. Te ostatnie bowiem winny uwzględniać odrębne warunki i potrzeby każdego terenu.

Niezależnie od akcji doraźnej pomocy powojennej, organizacje ochotnicze winny współpracować z miejscowymi instytucjami i organizacjami społecznymi przy ustalaniu planów na dalszą metę. Jest to tym realniejsze, że organizacje społeczne amerykańskie będą niejednokrotnie mogły zapewnić pomoc nietylko doraźną ale i ciągłą nawet po ustaniu działalności UNRRA.

Amerykańskie organizacje społeczne pomagają tysiącom uchodźców, przebywającym czasowo w krajach neutralnych. Działalność ta pozostaje w ścisłym związku z planami UNRRA odnośnie opieki i repatriacji.

Udział ochotniczych organizacyj w pracach UNRRA będzie miał poważny wpływ na opinję publiczną Stanów Zjednoczonych. Organizacje te bowiem informują stale swych przyjaciół i członków zarówno o warunkach, jakie istnieją zagranicą jak i o pomocy, jakiej udzielają zainteresowanym narodom. Tego rodzaju akcja uświadamia opinię amerykańską o wielkiej roli Ameryki w dziedzinie odbudowy społecznej całego świata. Wysiłki ochotniczych organizacyj będą miały niewątpliwie poważny wpływ na podtrzymanie nastroju tych Amerykanów, którzy szczerze pragną, by Ojczyzna ich utrzymywała łączność z innymi krajami i narodami i by pomogła wszystkim narodom do osiągnięcia lepszych warunków życia.

W zakończeniu memoriału Rada Organizacyj Amerykańskich wyraża gotowość przedłożenia UNRRA lub jej Naczelnemu Dyrektorowi konkretnych propozycyj, precyzujących zakres działania poszczególnych organizacyj ochotniczych wchodzących w skład Rady.

IV. PRACE I DOSWIADCZENIA OBCE.

1. Organizacja prac rekonstrukcyjnych Rządów Sprzymierzonych.

A. Czechosłowacja.

Na zasadzie nowej organizacji (wg. danych opublikowanych przez Międzynarodowe Biuro Pracy), czechosłowackie Ministerstwo Opieki Społecznej składa się z następujących działów:

Sekretariat Generalny, w którym koncentrują się między innymi sprawy dotyczące obywateli czechosłowackich zagranicą, sprawy Czechosłowackiego Czerwonego Krzyża, sprawy Komisji dla spraw czechosłowackiego wysiłku wojennego w W.Brytanii i sprawy statystyczne..

Dział I dla spraw rekonstrukcji socjalnej oraz zagadnień międzynarodowych obejmuje studiowanie przemian w ustawodawstwie pracy i ubezpieczeniach społecznych, które mają być wprowadzone po wojnie w rozmaitych państwach oraz w skali międzynarodowej, utrzymywanie stosunków z instytucjami międzynarodowymi, sprawy powojennej polityki socjalnej, emigracji, imigracji i repatriacji; studiowanie kroków jakie winny być powzięte po wojnie na rzecz młodzieży i osób wymagających specjalnej opieki; studiowanie kroków jakie powinny być powzięte po wojnie w zakresie ochrony konsumentów, w zakresie spółdzielczości, budowy i spraw mieszkaniowych.

Dział II. dla spraw opieki społecznej, pomocy uchodźcom cywilnym, inwalidom wojennym i rodzinom zmobilizowanych (w porozumieniu z Ministerstwem Obrony Narodowej), pośrednictwa pracy, Funduszu Pomocy dla uchodźców czechosłowackich oraz utrzymywanie stosunków z brytyjskim Ministerstwem Pracy i Służby Narodowej.

Dział III zajmuje się sprawami Hygieny, współpracując z Czechosłowacką Radą Hygieny, organem doradczym, składającym się z techników, lekarzy i innych rzeczoznawców. Zadania tej Rady obejmują: a) współpracę ze Służbą Zdrowia Armii, pomoc lekarską dla osób cywilnych, sprawy personelu lekarskiego oraz inne sprawy związane z Czechosłowackim Czerwonym Krzyżem, sprawy personelu medycznego pomocniczego, pomoc lekarską

w czechosłowackich szkołach publicznych w W. Brytanii, prowadzenie spraw związanych z działalnością pielęgniarek czechosłowackich, utrzymywanie stosunków z instytucjami lekarskimi państw sprzymierzonych; b) studiowanie następujących zagadnień: środki powojennej hygieny publicznej; organizacja produkcji i dystrybucji wytworów farmaceutycznych; czasowe przyspieszenie studiów medycznych, postępy wiedzy medycznej w państwach sprzymierzonych w czasie wojny, normy wyżywienia powojennego, organizacja powojennych służb hygieny, środki hygieny w związku z repatriacją obywateli czechosłowackich.

Od Ministerstwa Opieki Społecznej zależy także Brytyjsko-Czechosłowacki Urząd Pośrednictwa Pracy, który w łączności z Brytyjskim Ministerstwem Pracy i Służby Narodowej, kieruje pośrednictwem pracy w stosunku do pracowników czechosłowackich.

Ministerstwo powołało do zycia, w myśl ustawy z dnia 15.II.1922 o emigracji, Stałą Komisję Doradczą dla Spraw Repatriacji. W chwili obecnej zadaniem głownym tej Komisji jest przygotowanie planu repatriacji obywateli czechosłowackich, którzy znajdują się w Niemczech i w innych państwach. Komisja ta składa się z przedstawicieli wszystkich Ministerstw; jej wydział wykonawczy składa się z przedstawiciela Ministerstwa Opieki Społecznej, który przewodniczy Komisji oraz z przedstawicieli ministerstw: Spraw Zagranicznych, Spraw Wewnętrznych, Rekonstrukcji Gospodarczej, oraz Obrony Narodowej. Komisja studiuje rownież plan organizacji międzynarodowej w dziedzinie repatriacji.

B. Francja.

1. Organizacja władz repatriacyjnych.

Dekretami z dnia 9 i 18 listopada oraz z dnia 8 grudnia 1943 r. Komitet Francuski Oswobodzenia Narodowego powołał do życia w swym łonie, - jako osobny resort - Ministerialny Komisariat dla spraw jeńców deportowanych i uchodźców. Poniżej podaje się w wyciągu postanowienia dekretu z dnia 8 grudnia 1943 r., określające zakres działania tego Komisariatu:

Art. 1. Komisariat dla Spraw Jeńcow, Deportowanych i Uchodźcow skupia i prowadzi, w warunkach określonych w art.2, wszystkie sprawy, dotyczące :

1) francuskich jeńcow wojennych, pozostających w rękach nieprzyjaciela,

2) Francuzow obojga płci, ktorzy zostali wysłani zagranicę do pracy jako t.zw. ochotnicy, lub też przymusowo,

3) Wszystkich osob zaaresztowanych, przesiedlonych lub deportowanych przez władze okupacyjne, i od chwili ich oswobodzenia, wszystkich osób, ktore zostały przez władze sprawujące faktyczne rządy, a zwące się Rządem Państwa Francuskiego, aresztowane, przesiedlone, lub deportowane za stawianie oporu tej władzy;

4) uchodźcow francuskich w metropolii, imperium francuskim lub zagranicą.

Art. 2. W związku z zainteresowanymi Komisariatami, Komisariat dla Spraw Jeńcow, Deportowanych i Uchodźcow:

1) Udziela pomocy materialnej i moralnej różnym kategoriom osób wymienionych wyżej i ich rodzinom,

2) organizuje ich repatriację, przygotowując niezbędne plany i zapewniając ich wykonanie. Ustanawia on w tym celu potrzebną aparaturę urzędową.

3. przygotowuje niezbędne środki celem re-adaptacji tych osób do zycia państwowego i dla zapewnienia ich uprawnień.

Art.3. Komisariat dla Spraw Jeńców, Deportowanych i Uchodźców otrzymuje prawo nadzoru,wytyczania kierunku pracy i koordynowania w warunkach przewidzianych przez prawo tych rodzajów działalności wszelkich organizacyj publicznych lub prywatnych, które wykonywane są na rzecz osób wymienionych w art.1.

Drugim dekretem z dnia 8 grudnia 1943 r, powołano do życia osobną komisję międzyministerialną dla spraw jeńców, deportowanych i uchodźców. Odnośne postanowienia brzmią następująco:

Art. 1. Ustanawia się Stałą Komisję Międzyministerialną dla Spraw Jeńców,Deportowanych i Uchodźców.

Art. 2. Zadaniem tej Komisji jest:

a) zapewnić współpracę pomiędzy Komisariatami zainteresowanymi sprawami jeńców,deportowanych i uchodźców

b) rozpatrywanie ustaw przedstawionych jej przez Komisarza dla spraw jeńców,deportowanych i uchodźców, lub przez każdego innego Komisarza

c) w skład Komisji wchodzą po jednym przedstawicielu następujących Komisarzy: Komisarz dla Spraw Jeńców ,Deportowanych i Uchodźców, Komisarz dla Spraw Komisyj Międzyministerialnych,Komisarz Spraw Zagranicznych, Komisarz Spraw Wewnętrznych, Komisarz Skarbu, Komisarz Wyżywienia i Produkcji, Komisarz Komunikacji i Marynarki Handlowej, Komisarz dla Spraw Społecznych, Komisarz Wojny i Lotnictwa, Komisarz Marynarki.

Art. 4. Ponadto w skład Komisji mogą wchodzić przedstawiciele innych Komisarzy,którzy tego zażądają,albo którzy zostaną zaproszeni przez Komisję do uczestniczenia w jej pracach.

Art. 5. Komisji przewodniczy Komisarz dla Spraw Jeńców ,Deportowanych i Uchodźców.

Art.6. Komisja zbiera się na zaproszenie Przewodniczącego lub na żądanie każdego z jej członków.

Zarządzeniem Komisarza dla Spraw Jeńców ,Deportowanych i Uchodźców utworzono w Londynie misję jego komisariatu ,powołaną do przygotowywania planów repatriacji powojennej i do utrzymywania w tych sprawach kontaktów z innymi rządami oraz z instytucjami międzynarodowymi. Misja liczyć będzie 40 urzędników.

2. Koordynacja studiów zagadnień powojennych.

Rozporządzeniem wydanym dnia 13 stycznia przez Komisarza Stanu dla Spraw Assemblee Consultative i dla Studiów oraz przez Komisarza Spraw Zagranicznych powołano do życia w Londynie Misję dla Koordynacji Studiów Zagadnień Powojennych. Przy Misji tej jest czynny Komitet Studiów Ekonomicznych. Celem Misji jest zapewnić:

a) koordynowanie studiów prowadzonych przez poszczególne francuskie komórki urzędowe w Londynie,

b) utrzymywać łączność z komórkami studiów rządów sprzymierzonych i istniejącymi dla odnośnych celów instytucjami prywatnymi.